

**Peter G. Kirchsclaeger. 2023. *Ethical Decision-Making*. Baden-Baden: Nomos, 140 str. ISBN 978-3-7560-1341-8.**

Profesor teološke etike v Luzernu v Švici Peter G. Kirchsclaeger je v zbirki „NomosTextbook“ v angleščini izdal delo z naslovom *Ethical Decision-Making* (Etično odločanje).

Delo je razdeljeno v sedem poglavij. V prvem poglavju avtor predstavi potrebo po oblikovanju modela za etično odločanje danes. Človek se namreč ne more izogniti nujnosti etičnega odločanja, saj je svobodno in avtonomno bitje. Avtor povzame glavne elemente različnih že obstoječih modelov, pokaže na skupne točke in si zastavi cilj, da bo oblikoval preprost in uporaben splošni model, ki bo temeljil na prepričljivih argumentih. Kot glavna kriterija za etično presojanje že v izhodišču navede spoštovanje svobode in dostojanstva vsakega človeka.

Drugo poglavje je posvečeno globalni razsežnosti etičnih vprašanj, ki jo zaznamuje pluralnost etičnih pristopov. Kirchsclaeger ponovno izpostavi, da sta prvi načeli vseh etičnih načel spoštovanje svobode in človekovega dostojanstva, ki imata univerzalno veljavo. Spoštovanje teh dveh načel zagotavlja, da noben človek ni nikoli instrumentaliziran in da lahko samo ob brezpogojnem spoštovanju teh načel sobivamo znotraj različnih partikularnih etičnih vrednotenj. Pomembno pa je, da znamo ob spoštovanju teh načel oblikovati svoje razumske razloge, ki bodo prepričljivi za

ostale sogovornike v skupni etični razpravi. Avtor poudarja, da pluralnost v etiki nikakor ne vodi v arbitrarnost ali relativizem, ampak v zahtevo po oblikovanju dobrih argumentov za posamezna stališča.

Tretje poglavje obravnava odnos med etiko in pravom. Izpostavljena je nevarnost demokratičnega sistema, ki lahko z odločitvijo večine sprejema zakone brez temeljitega etičnega premisleka in brez procedure etičnega odločanja. Pri sprejemanju političnih odločitev ima vedno večji vpliv moč kapitala in medijev.

Četrto poglavje spregovori o prihodnosti etičnega odločanja v povezavi z uporabo umetne inteligence. Avtor se sprašuje, če nam bo uporaba umetne inteligence olajšala breme etičnega odločanja in pride do zaključka, da še tako izpopolnjen stroj ne more nadomestiti človeka na področju etičnega razmišljanja in odločanja. Umetna inteligenca namreč nima zavesti, svobode, ranljivosti, odgovornosti, avtonomije in sposobnosti predvidevanja prihodnosti. Zato etične odločitve ostajajo tudi v dobi umetne inteligence v izključni odgovornosti ljudi.

Peto poglavje predstavi specifikko etičnega odločanja, ki ga zaznamuje enkratnost vsake konkretne situacije. Za rešitev primera namreč nikoli ni možna zgolj dedukcija načel in norm. Etika zato ni zgolj kazuistika. Kirchsclaeger izpostavi pomen vesti in kreposti epikije, ki posamezniku omogoča, da opredeli največje

možno dobro v konkretni situaciji. Prav tako ne moremo o etičnosti določenega dejanja odločati z mnenjem večine udeležencev v procesu. Avtor poudari, da etika ni demokracija, saj lahko preko demokratskega procesa pridemo do etično slabe odločitve. Etika mora na racionalen in prepričljiv način predstaviti svoje argumente, ki morajo imeti splošno veljavo, predvsem pa morajo zagotavljati svobodo, človekovo dostojanstvo in enake pravice za vse ljudi.

Osrednje je šesto poglavje, v katerem Kirchsclaeger razvije svoj model etičnega odločanja, ki ga poimenuje SAMBA. Z njim želi ponuditi pomoč za reševanje etičnih vprašanj na številnih področjih našega življenja: od odločitev v zasebnem življenju do skupnih odločitev na področju ekonomije in politike. „Sambo“ sestavljajo štirje koraki: S nas najprej vabi »Poglej in razumi resničnost« (*See and understand the reality*), A nam nato veva »Analiziraj resničnost pod Moralnim zornim kotom«. B nas spodbuja »Bodi moralni sodnik« in A nas poziva »Deluj temu ustrezno« (*Act accordingly*). Avtor želi ponuditi preprost in učinkovit model, ki bi posamezniku in skupnostim služil, da bi sprejeli poglobljeno etično odločitev in ne bi spregledali katerega od pomembnih korakov pri oblikovanju utemeljenih in verodostojnih zaključkov. Za vsakega od štirih korakov oblikuje še vodilna vprašanja, ki naj bi poglobila posamezen korak. V prvem koraku nas spodbuja, da se zavemo lastnega obzorja razumevanja, znanja, prepričanj in zavzameмо kritično distanco ter da čim bolj celostno, objektivno in nevtrarno presodimo resničnost. V drugem koraku identificiramo etični problem oz. izziv in oblikujemo etično vprašanje. Poiščemo

etična načela, norme, teorije in pristope, ki nas usmerjajo pri iskanju rešitve. Seveda je nujno etično opravičiti in utemeljiti razloge, zakaj smo dali prednost določenim načelom in normam ter uporabili določeno etično teorijo, drugih pa nismo upoštevali. V tretjem koraku je treba zavzeti etično stališče in narediti etično ovrednotenje. Ta raven že vsebuje tudi normativno zahtevo po izvršitvi tega, kar smo spoznali za etično dobro. Pri tem je pomembno, da oblikujemo razumsko utemeljene in prepričljive razloge za naše stališče. „Dobri razlogi“ so tisti, ki morajo biti razumljivi in prepričljivi za vse ljudi, tudi če se sami osebno ne strinjajo z našim stališčem. Zadnji korak pa je uresničitev etične odločitve v konkretni situaciji, pri čemer je treba izbrati način in strategijo implementacije. Pri tem je pomembno upoštevati enkratnost vsake situacije.

V sklepnem poglavju avtor poudari, da model SAMBA ne bo zmanjšal teže etičnim izzivom, lahko pa bo omogočil, da sprejmemo bolj celostno informirano in pretehtano etično odločitev.

Delo je napisano na sistematičen in pregleden način. Na začetku vsakega poglavja je povzetek vsebine. Vsebina besedila je večkrat slikovno ponazorjena v shemah in preglednicah. Gre za shematično predstavitev procesa etičnega odločanja po posameznih korakih z uporabnimi posameznimi vprašanji, na katera si je dobro odgovoriti, če želimo priti do utemeljenih in prepričljivih etičnih argumentov. Delo je uporabno za študente, ki se poglobljajo v etična vprašanja, za odločevalce v politiki in gospodarstvu, v končni fazi pa tudi za vse ljudi, ki se vsakodnevno soočamo z etičnimi izzivi na različnih področjih.

Roman Globokar